

Šiame numery:

Santykis tarp meno vartotojų ir kūrėjo.
Lietuviai, latviai ir kiti indoeuropiečiai: prokalbiniai svarstymai, sklaidant šio klausimo medžiagą.
Dergiamą, ne dergiantį kalbą.
Aleksandro Radžiaus eilėraščių.
Ketvirtasis reportažas iš lietuvių angliakasių kolonijų Ilinojuje.
Liudo Dovydeno apybraiža
"Tau reikia viversio".

Santykis tarp meno vartotojų ir kūrėjo

Santykis tarp žiūrovo - skaitytojo ir kūrėjo yra keistas fenomenas ir yra keičiasi istorijos eigoje. Šiandien meno vartotojas nori tinkamos "prekės", kūrėjas ji nori patenkinti ir tarsi žina, ko jam reikia. Yra tokių, kurie galvoja, kad meno vartotojas nežino, ko jis nori, ir todėl kūrėjas nesibijo jam pirkti to, kas, jo nuomone, žmogui yra reikalinga. Juk jis seka meno gyvenimą ir žino, kas vartotojui bus nauja.

Be to, ne vienas stilius, maniera, srovė, drastiškas supratimas naujos struktūros, tekstūros nebuvo išrasti publikos. Publika yra tik korai, i kuriuos kūrėjas, koks jis bebūtų, aplakstęs įvairius žiedus, neša medų ir krauna paragavimui. Kūrėjas visuomet galvoja, kad medus yra geras, saldus, ir jam buvo malonu jį nešioti ir krauti.

Rousseau ir Burke buvo pasmerkę meną, kam jis stengiasi vis žmogui patikti. Šileris jau-tė, kad menas neturi būtina žmogui įtikti, jis gali tarnauti ir kitiems tikslams, ne vien tik būti saldžiu ir patikti žiūrovui. Burke randa grožį "mažučiuose" dalykuose. "Patikti" reiškia visuomenės patenkinaimą, bet "malonumas" (mene) gali būti supratas, pajaučiant ir kažkokią kitą meno didybę, "dignity", kuri dažnai rišasi su žodžiu "skausmas".

Tačiau "malonumas", "patikti" ilgą laiką estetinėje teorijoje buvo suprasta kaip meno prasmė ir jo siekimas. Malonai patikti publikai buvo kūrėjų tikslas. Dvasiškumas ("sublime") publikai ilgai nepatiko. Burke sako, jog tai sukeldavo tik kažkokį triumfo jausmą, kuris malonus vien žmogaus protui. Bet proto patenkinaimas dažnai publikos nėra įieško-

mas, ji to nenori ir mene nepageidauja.

Tik šiais laikais kritikai jau nesiremia vien teorija, kad meno tikslas yra patikti, kad jis turi būti matuojamas vien matu, kiek jis duoda "malonumo".

S. Sontag teigia, kad toks malonumas neturi nieko bendro su artistiniu pergyvenimu. Patikti publikai yra klaida.

Ir čia susiduriame su problema tarp meno vartotojo ir jo gamintojo, problema, kuri yra jau kelių šimtmečių senumo.

Rousseau ją pradėjo. Ir nuo to laiko menininkai ėmė galvoti vis mažiau ir mažiau apie publiką: ką ji manys apie jų kūrinius, kaip ji sutiks, ar kūriny bus "malonus", "saldus". Jie vis mažiau galvoja, ar produkt suteiks publikai "skausmą", ar "malonumą", ar ji paruosia dvasiškumui ir proto malonumui? Menininkas, viską paėmęs iš savo rankas, nustojo būti specialistu (craftsman) ar aktorium scenoje, visiškai priklausančiu nuo žiūrovo pritarimo. Menininkas remiasi savimi, kreipiasi į save ar į kokią nors transcendentinę jėgą, kuri jį pastūmė kurti ir tik ji viena jį gali teisti ir tik jai jisai jaučiasi atsakingas, sako L. Trilling ("Sincerity and authenticity" 71).

Aišku, jis sutinka, kad toks pasikeitimas yra revoliucija. Žemyn publika! — aukštyn menininkas! Bet ar publika praranda tuo savo privilegijas ir statusą? Kažkas tuo juk ir laimima. Jei žiūrovas ir skaitytojas krito, praradęs savo Rojų — įieškojimą tik malonumo mene — jis yra išgelbėtas, išvaduojamas ir atperkamas aukštesniam ir daug prasmingesniai gyvenimui. Tai didelis pasikeitimas, ir moderni publika dažnai sutinka melnikavimą, amžiną jai įtikimą pakeisti naujais santykiais su menu.

Šiandien įvairiose šalyse žmonės yra daugiau pamilę meną, kaip bet kokioje kitoje epochoje ar civilizacijoje. Jie mėgsta jį, ne vien dėl to, kad jis tik "malonus", tautiškas ar neskausmingas. Ir kadangi menui jau nereikia pataikauti vartotojui, iš jo reikalaujama gyvenimo dvasinės substancijos.

P. Mln.

LIETUVIAI, LATVIAI IR KITI INDOEUROPIEČIAI

Prokalbiniai svarstymai, sklaidant šio klausimo medžiagą

R. SIDRYS

1977 metais pasirodė kukli knygtė, išleista Vokietijoje anglų kalba: "The Baltic: Origin of the Indo-European Languages and Peoples" By Dr. Andis Kaulins J.D., Stanford University.

Knygoje autorius pateikia ir nagrinėja tris tezes. Pirmoji iš jų yra pasaulio kalbininkų jau seniai priimta: baltų prokalbė yra seniausia iš visų gyvųjų indoeuropiečių kalbų. Autorius ją tik praplečia ta prasme, kad baltų prokalbė yra seniausia iš visų gyvųjų ir mirusių indoeuropiečių kalbų, senesnė už sanskritą, senovės graikų ir lotynų kalbas.

Antroje prieilaidoje autorius nagrinėja iš kuneiforminio rašto išsifruotus fonetiškus sumerų žodžius ir randa juose baltų prokalbės šaknis. Sumerų teksto šifruotojai buvo anglų ir vokiečių mokslininkai, kuriems baltų kalbos, tikriausiai, nebuvo gerai pažįstamos.

Trečioje tezėje autorius apžvelgia seniausias lietuvių ir latvių dainas, pateikdamas prieilaidas, jog jų amžius siekia tūkstančius metų ir kad šios baltų dainos yra graikų ir romėnų mitologijos prototipai. Autorius postuluoja dar ir šaltutinę tezę, kad lietuvių kalba yra senesnė už lietuvių. Tą tezę autorius pateikia gana nedrąsiai, su atsiprašymais, kartu pripažindamas, kad universalinė šių laikų kalbininkų nuomonė yra ta, kad lietuvių kalba yra geriau išlaikiusi senąsias baltų prokalbės formas. Savo tezę autorius remia trejais argumentais. Pirmąjį argumentą jis iliustruoja lietuviškais žodžiais mēnuo ir mėnulis, kurie turi skirtingas reikšmes, metų laiką ir žemės palydovą. Latvių kalboje žodis mēnesis padengia abidvi reikšmes. Latviškai Dievs ir Debess (latviškai dangus) yra labai giminingos reikšmės; lietuvių kalboje reikšmės yra nutolę. Pagal autorį, šie ir kiti panašūs pavyzdžiai rodo, kad lietuvių kalba išsaugojo senesnes žodžių prasmes.

Antraji autoriaus argumentą cituoju pažodžiui. "Kitas lietuvių kalbos senumo įrodymas yra faktas (pradžioje gerokai nustebinęs kalbininkus), jog lietuvių - lietuvių dainos yra maždaug 10-20 sykių gausesnės lietuvių kalboje, negu lietuvių. Jei lietuvių kalba būtų senesnė, šis santykis turėtų būti atvirkščias".

Trečiu argumentu autorius vartoja teiginį, kad lietuvių kalboje kiekvienas žodis kirčiuojamas pirmame skiemenyje, o lietuvių kalboje kirčiavimas keičiasi. Kodėl būtent šis faktas turėtų būti lietuvių kalbos senumo įrodymas, autorius nepaaiškina, tik pažymi, kad moderniose kalbose kirtis keičiasi.

Kitus du argumentus autorius irgi čia pat net savo rankomis sugrąžina, dainų atžvilgiu netgi nenoromis įrodymas lietuvių kalbos vyresniškumą. Knygos 51 puslapyje autorius rašo, kad 19-tam ir 20-tam šimtmečiuose surašytų lietuvių dainų posmų skaičius siekia arti 100,000. Autoriui, matyt, nebuvo žinoma, kad Lietuvių tautosakos archyve šiuo metu yra užrašytų dainų (ne posmų) netgi 370,000. Tą faktą žinodamas, autorius nebūtų teigęs, kad lietuvių dainų yra 10-20 kartų daugiau negu lietuvių.

O knygos 9 puslapyje kečia retoriską klausimą: kurio žodžio kilmė pirmesnė (Query: Which came first?) ir sulygina latvišką Dievs su lotynišku Deus. Aišku, kad amžių bėgyje pradžioje buvęs ryškus "v" susilpnėjo ir išviro į "u". Logiška ir įtikinama, ypač pritaikius tą pačią taisyklę, lietuvių ir lietuvių kalbų sulyginime: Dievas — Dievs, debesis — debess, tėvas — tėvs, žuvis — zivs, šilas — sils, vandenys — udenis, nuleidžia — nolaidz, glostyti — glaszt, akis — acs ir t.t.

Netgi ir nemokant lietuvių kalbos, vien tik iš knygoje duodamų latviškų žodžių pavyzdžių galima pririnkti šimtą tokių atvejų, kur lietuviški žodžiai yra išlaikę sa-

Pro Dainavos Kryžių kalno kryžius...

Nuotrauka Vytauto Mažello

vo ritmingą pilną formą, o latviški atitikmenys yra aptrupėję. Tikiu, kad kalbininkas, gerai pajėškęs, surastų ir tokių pavyzdžių, kur latviški žodžiai yra išlaikę pilnesnes formas, bet kurioj kalboj nusvertų dauguma — abejonės nelieka.

Šis autoriaus nukrypimas į lietuvių - latvių kalbų konkurenciją yra visiškai nereikalingas, nes knygos pagrindinė tema yra priešistorinis periodas, kada be abejonės buvo tik pagrindinė baltų prokalbė, dar neišsiskojusi į prūsų - lietuvių - latvių kalbas. Iš esmės knyga nukelia mus

į tuos laikus, kada žmogus evoliucijos vyksme tik pradėjo kurti savo išraiškos priemones — kalbą. Autorius vartoja visiems kalbininkams žinomą "šakninių žodžių" (root word) ir "žodžių grupių" (word grouping) metodus, kurių pagalba galima matyti, kaip keitėsi žodžiai ir kaip vienos kalbos pagrindu formavosi kita kalba. Pavyzdžiui, šakninių žodžių pagalba galima nustatyti procesą, kaip anglų kalba susidarė iš prancūzų, keltų ir saksų kalbų ingredientų. Gi prancūzų kalba savo ruožtu yra susikūrusi iš lotynų ir galų kalbų. Pritaikius tą pačią analizę lotynų ir senovės graikų kalboms, šakniniai žodžiai nuveda arba į akligatvius, nenurodančius jokios kilmės, arba į baltų kalbas. Gi baltų kalbose šakniniai žodžiai nenukrypsta į jokią kitą kalbą, bet susigrupuoja pagal esmines, galvojančias žmogaus idėjas. Lingvistinis archeologas, besikasdamas vis gilyn pro modernias ir archaines indoeuropiečių kalbas, pasiekia baltų prokalbę, o po ja jau randa tik uolą.

Šakninių žodžių sąvoką geriausiai parodo šie pavyzdžiai:

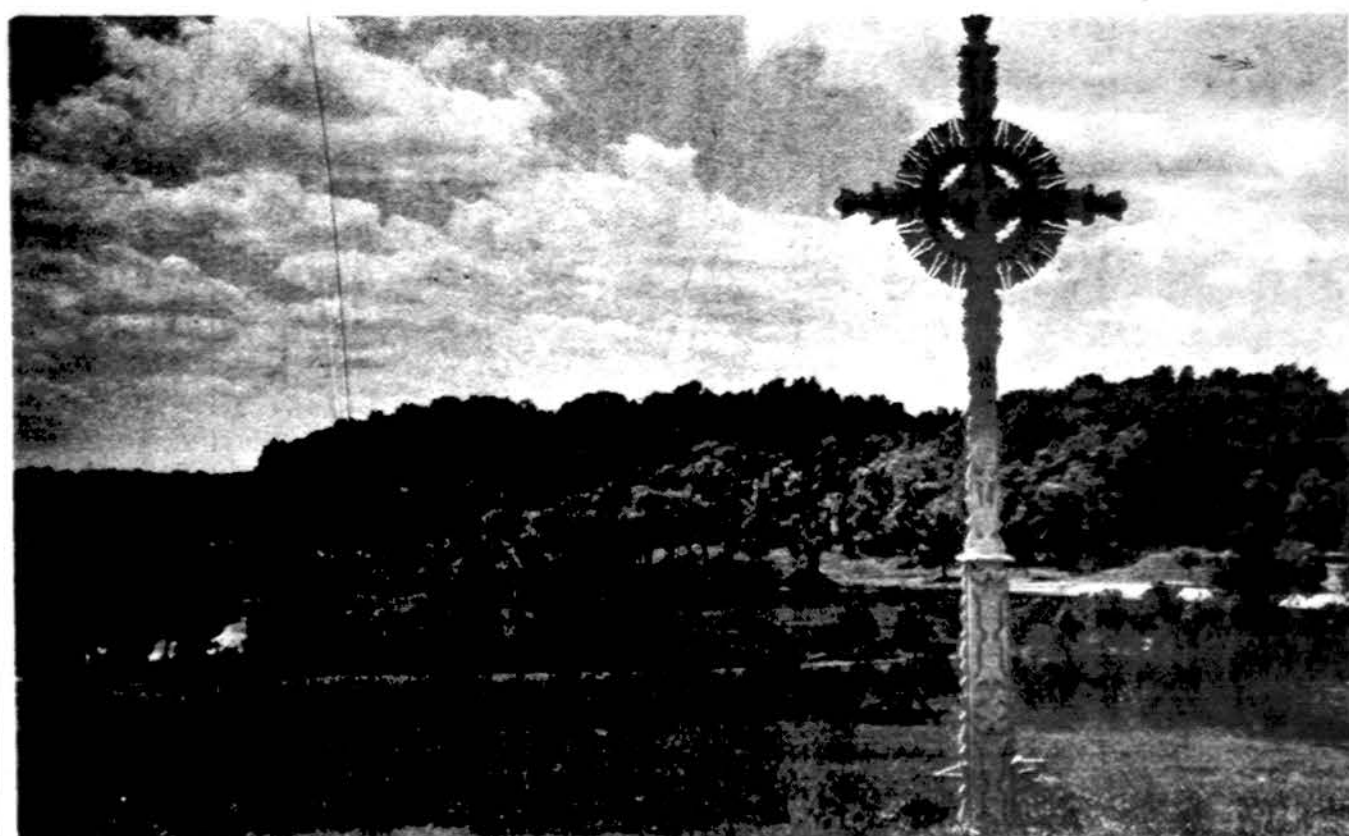
Dievs - Dievas
Tėvs - Tėvas
devejs - davėjas
debess - (dangus) liet. debesis
zivs - žuvis
daba - (gamta)
dvesele - dvasia (siela)
dvasa - kvėpavimas
dzivais - gyvas

Visi šitie žodžiai yra aiškiai giminingi; iš jų tiesiog galima įžiūrėti esminį kalbos kūrybinį procesą. Tokių grupių Kaulins knygoje duoda apščiui. Jo tvirtinimu, tokių esminių idėjų jungiamų žodžių grupių jokioj kitoj kalboj, išskyrus baltų, nėra. Senovės graikų kalboje "akmonos" yra akmuo, "xeima" yra žiema, "xama" yra žemė, bet tik lietuvių ir latvių kalboje šalia "žemės" dar yra "žemas", "zem" (po, apačioj), "ciems" (gyvenvietė), "kiemas", "kaimas" ir t.t. Kitas ryškus pavyzdys yra sakiny, kuris skamba beveik visiškai vienodai lotynų ir lietuvių kalbose — "Tres viri juhūm trahunt". Visi šio sakinio žodžiai yra esminiai, tikriausiai sukurti pirminio žmogaus kultūros brėksmėj. Lietuvių kalboje žodžiai — jungas, jungtis, sąjunga — liko ištikimi savo pirminėi formai. Lotynų kalboje atitinkamo "units" jau yra gerokai nuo "juhūm" nutolęs. Žodis "traukia" irgi lietuvių kalboje turi giminingų žodžių grupę: "trumpas, trupa, trūksta". Lotynų kalboje "trahere" stovi vienas be savo brolių ir pusbrolių. (Šis pavyzdys nėra paimtas iš Kaulins knygos, bet vykusiai pavaizduoja jo tezę.)

Prie lingvistinių įrodymų prisijungia dar ir istoriniai. Nėra istorijoj ir proistorėj jokio įrodymo, kad pietiečių gentys būtų kada nors užplūdę Baltijos ritis. Tačiau yra istorinis faktas, kad priešistoriniai laikais arčiau užkariavo dabartinę Indiją. Šių laikų archeologiniai radiniai Franchti — Graikijoj parodė, kad Graikija 6000 metų prieš Kristų buvo užimta nežinomos kilmės genties, kuri atsinešė į Graikiją naują įrankį — akmens kirvį, suformuotą brūzinimo, nuskaldymo metodu. Toks kirvis yra minimas Biblijoj (Job 19:24) ir vadinamas "celt" arba "certe" vardu (palygink "kalti" ir "kirsti"). Latvių kalboje "certe" yra kirvis. (Šitai skaitydamos, aš prisiminiau, kaip mūsų gimnazijoj direktorius Elisonas be jokio klausimo pastatydavo penketuką mokiniui, kuris atnešdavo jam akmeninį kirvuką. Tokių kirvukų Panevėžio muziejų buvo šimtai, ir visi, kiek atsimenu, buvo tik šlifavimo būdu pagaminti).

Autorius pateikia idomią teoriją, kaip susidarė skaitmenų pavadinimai. Nėra jokios abejonės, kad dešimtinė sistema susidarė, skaičiuojant pirštų pagalba. Pagal Kaulins, piršto žodis kilo ir frazės "prieš-ranką tas". Pirmąjį skaitmenį identifikuavo pats pirštas, vėliau įvairiose kalbose igavęs formas — pirmas, pirmis, primus, erstes ir pagaliau pačioj jauniausioj anglų kalboj priartėdamas vėl prie pačios pirmytės formos "first". Dešimtas pirštas kumščio užgniaužimu užbaigdavo skaičiavimo fazę — taip kaip ir dabar keturios lardukės užbraukiamos penkta, ir romėnų skaitmuo yra X. Tuo už-

(Nukelta į 2 psl.)

Dainavos pelėžas nuo Kryžių kalno.

Nuotrauka Vytauto Mažello

Lietuvių angliakasių kolonijos Illinojuje (4)

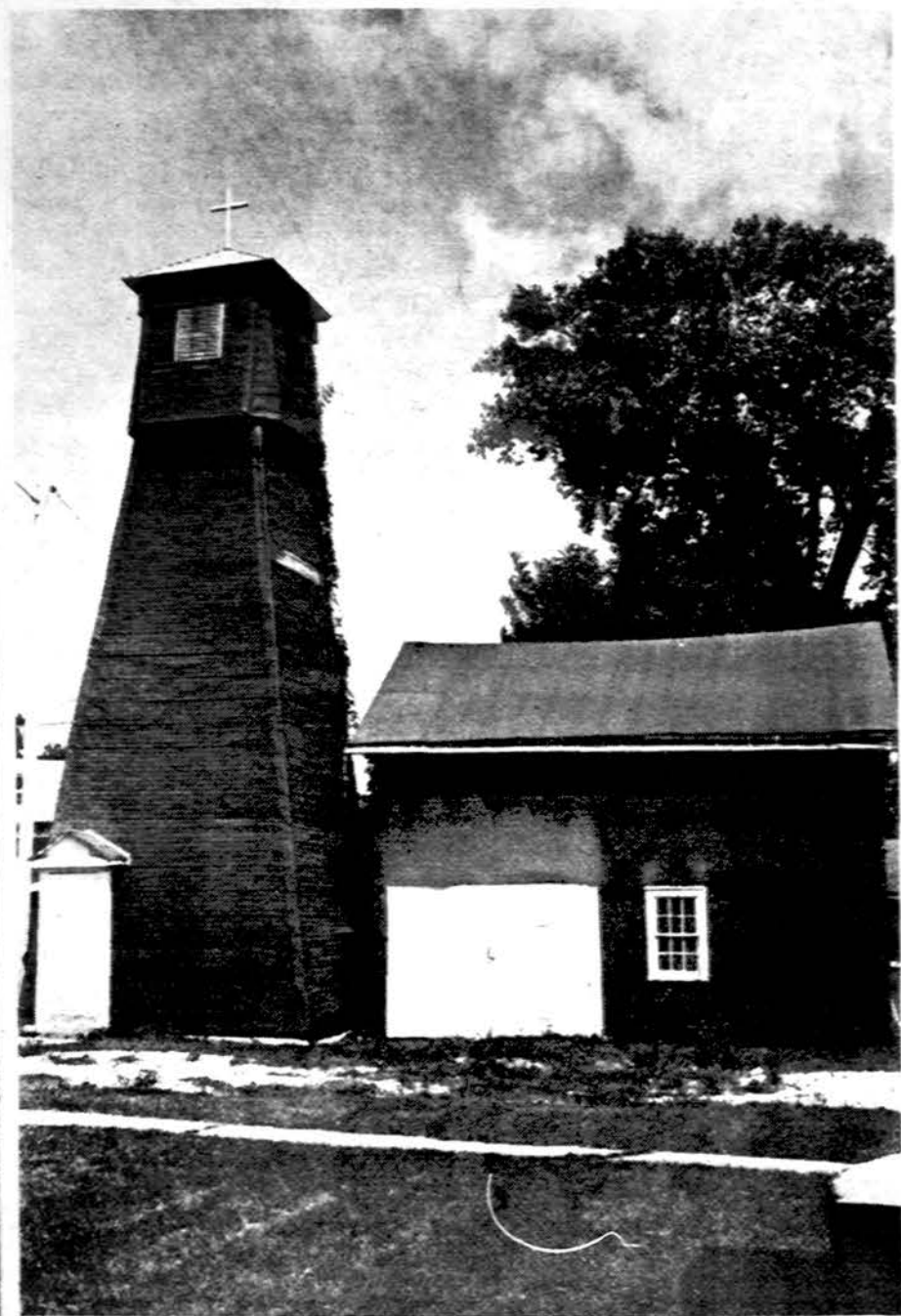
Kur gelsvos kalvos dunkso

VLADAS RAMOJUS

Lietuviai imigrantai praėjusio šimtmečio pabaigoje ar šio šimtmečio pradžioje, iš carų valdomos Lietuvos atvykę į Chicagą, dažnai čia neradavo darbo ir traukdavo laimės jėkoti į Illinojaus valstijos gilumą. Apie 1885 m. anglies klodai buvo surasti Spring Valley, Ladd, Steatonville ir kitų Illinojaus miestelių apylinkėse, maždaug už 150 mylių į pietvakarius nuo Chicagos. Taip tose apylinkėse dar XIX šimtmečio pabaigoje kūrėsi mažoji Illinojaus angliakasių Lietuva.

Centrinė lietuvių angliakasių vieta ten ilgai tapo Spring Valley miestelis, Lietuvių enciklopedijos žiniomis, savo laiku buvęs pats lietuviškiausias miestelis visose JAV-se.

Iš Chicagos į Spring Valley gal tik dvi valandos kelio. Per Illinojaus lygumas visur išvysti puikūs greitkeliai, ir todėl kelionė pasėjusiai trumpa. Prie Spring Valley miestelio, išsitiesusio prie Illinojaus upės, matyti šlaitai ir kloniai, taipgi milžiniški, beveik neapmatomi kukurūzų laukai, nes žemė čia labai gera. Pro tas žalumas, pro kukurūzų ūgi kartas nuo karto į melsvą padangę iškyla didžiulės gelsvos kalvos. Tai tolimos praėitės palikimas, tai anglių kasyklų liudininkai. Tos įvairios liekanos, suverstos į milžiniškas ir iki mūsų dienų išlikusias kalvas. Visa tai buvo nereikalinga žemei, žyryras ir smėlis, dengęs anglies klodus. Buvusių angliakasių vaikai mums pasakojo, kad jų tėvai ir seneliai, įsiekdami anglies, už nukasimą tu nereikalingų žemių jokio užmojo negaudavo. Jiems mokėdavo algą tik tada, kai jie kasdavo jau gryną anglį. Taigi tos kalvos, kurias nuotraukose užfiksavo kun. Alg. Kezys, ir šiandien, beveik šimtmečiui praėjus, dar tebemini sūrų lietuvių ir kitų

Senoji lietuvių bažnyčios varpinė Spring Valley, Illinojuje, išlikusi dar iš XIX šimtmečio.

angliakasių prakitą, anais laikais pralietą už dyką, be jokio užmojo.

Spring Valley apylinkių angliakasiams buvo dar kita sunki problema: kasyklos toliau nuo miestelio, nuo angliakasių gyvenviečių, ir kartais į darbą jiems tekdavo eiti net 8 ir daugiau mylių. R. Salasevičius, menedžeris vieno didžiulio grūdų elevatoriaus, stovinčio prie Illinojaus upės Spring Valley miestelio pabėgimo sūrų lietuvių ir kitų

— angliakasių kiekvieną dieną keldavosi 3 — 4 val. ryto, o kai pasitaikydavo blogesni keliai, net ir 2 val., kad nepavėluotų į darbą, nes pėsčiam reikėdavo suvaikščioti ilgą kelią. Už pavėlavimą buvo grasoma atleidimu iš darbo. Žmonės, sunkiai suradę darbą, bijodavo jį prarasti.

Apie 1909 m. Spring Valley angliakasių išliko didelė tragedija, kurios vietiniai nepamiršta ir mūsų dienomis. Tais metais kraštyje, pasakojo, kad jo tėvu-

reikalavęs netoli 500 angliakasių gyvybių. Jų tarpe buvo ir nemažai lietuvių, bet ar yra kur žuvusių lietuvių angliakasių pavarės surašytos, nežinia. Užominių nesuradome, nė vėliau lankdami vietos lietuvių kapines ir atidžiai apžiūrėdami paminklėlius. Kelionėje red. Br. Kviklys vežiojo 1899 m. išleistą kun. Jono Žilkaus-Zilinsko parašytą knygą "Lietuviai Amerikoje", kuri mums buvo kaip enciklopedija, lankant lietuvių angliakasių senąsias vietas. Beje, knyga išleista prieš žiaurųjį gaisrą, ir, aišku, apie tą įvykį žinių dar negalėjo būti.

Po ano gaisro apylinkės žmonės ištiko ir kita nelaimė: užėjo baisi gripo epidemija, nemažai ir jaunų lietuvių be laiko nuvariusi į kapus.

Todėl kai mūsų dienomis sustoji Spring Valley miestelio buvusiam lietuvių apgyventam rajone, tavęs nebeapstipina lietuviškai kalbančių suaugusiųjų ir jaunuolių būriai, tik pamatai nedidelę lietuvių angliakasių pastatytą Šv. Onos bažnyčią ir šalia prisiglaudusių parapijos salės bei klebonijos ansamblių, o kieme raudoną, dar iš ano šimtmečio išlikusį varpinės bokštą. Bažnyčios ir parapijos pastatų ansamblis išsitiesęs žaliuoje lygumoje. Iš lauko tiek bažnyčia, tiek ir kiti parapijos pastatai gražiai atremontuoti bei sutvarkyti. Iš pirmo žvilgsnio susidaro įspūdis, kad parapiją tvarkė ir tebetvarko geri administratoriai — klebonai.

Išlipę iš automobilio, einam prie bažnyčios durų. Juk bažnyčia ir klebonija turėtų būti centras vietos lietuvių, jei tokių, žinoma, dar yra. Bažnyčios durys užrakintos, bet pro stiklo langelius pamatome, kad bažnyčios prieganyje padėtas glėbelis jaunimo centro leidžiamų "Mūsų žinių". Tai žinia, kad parapijoje dar esama lietuvių, kurie ir rašytą lietuvišką žodį įkerta. Taip pat žinome, kad šioje parapijoje klebonauja kun. Pranas Kura, ir šį kraštą iš Zemaitijos atvykęs po II pas. karo su naujųjų ateivių banga. Beldžiamės į klebonijos duris, bet veltui, nes klebono nėra. Pašto dėžutėje pamatom "Draugą" ir "Ateitį". Tokie ženklai daug smagiau mus nu-teikia, negu neseniai aplankytoje

(Nukelta 4 pusl.)

Ilgėjantys nuorudenio šešėliai...

Nuotrauka Vytauto Mažello

Pensininko užrašai

ALEKSANDRAS RADŽIUS

PENSININKO UŽRAŠAI

1.

Laisvė beldžias į duris:
saulė ir mėnulis
susimokė
dovanot man dieną
ir visą naktį
man vienam.

Ir štai,
riešutės pilnos
žibantių žvaigždžių,
ir akyse
laiko būtojo ugnis.

Primk mane, gyvenime, iš naujo,
nešu
didelę ir lengvą šviesą.

2.

Dabar gauju
valandėlei grįžti
į kūdilio dienas,
į žemės ir šviesos gimimą.

O kelias buvo
tolimas ir ilgas,
ir buvo laikas didelės, platus.
Dabar nuo stalo varva
išstiprus valanda,

ir paskutinė rudenio diena
tiksi krantinio lietaus laše.

3.

Parvasario glėby
ražosi pabudę medžiai,
kyla žemė orbiton su paukščiais.
[žvaigždės vienuolės aukštį
ir mes su paukščiais
už mėlmo rytojaus.

Tiktai per žemę,
per smėlio grūdą,
per šaltą žirdį
drauge su paukščiais
pakilsim orbiton gyventi.

GENERACIJOS ŽINGSNIAI

Ateina jie,
mūsų kaimas ir kraujas,
buvusi mūsų jaunystė.
Naujas žydėjimas,
naujas pavasaris.

Ateina jie
pasiminti savo dienos
ir žemės savos.
Ją, kaip žibantią saulę,
su bičiulyste
jėm atiduodam,
kad mūsų kaulai
gulėtų ramiai
jų pėdose.

Tau reikia vieversio

Liudas Dovydenas

— Tau, Ignacai, vieversio reikia.
— Kaip tai... vieversio, daktare?

Telefonas pašaukė daktarą. Per kelius kryžium sudėjęs kojas, daktaras kalba angliškai, plačią nugarą atgrįžęs Ignacui. Linksmai kalba daktaras. Retkarčiais Ignacas išgirsta čiulbų balsą, žodžių nuotrupas, sakytum, kaip vieversio. Daktaras įsiūšino. Balsas plonėja, du kartu paminėjo Evelyn, laisva ranka lando balto apsiausto skvermus, lando atkakliai.

Ir taip Ignacui prailgo daktaro kalba, ir jis nežino, ką su savimi daryti? Vieversio sparnais atsiminimai nuneša Ignacą prie upės, saulėje degančios... Maudėsi trys mergos: sesuo Angelija, Ragaišio Viki, Palūpio Kotryna ar Igaunio Valerija — gerai nebeatsimena. Merginas nuo kelio dengė karklai, ir jos ten kryžtavo, baigė šienapjūtės dieną.

Kaupinę šieno vežimą Ignacas sekė kelnes pasirautes, kaip varis nuogas nusileidžiančioj saulėj.

— Benediktas! Benediktas! — sušuko tėvas nuo šieno vežimo. — Jeronimai, prie upės!... tegu mergos nelipa iš upės!

Nereikėjo kartoti. Per avių lauką jis pasileido visu kų išmetimu. Nematė Benedikto, tik girdėjo maurojimą... ir iš paskos

artėjo tas grumojantis maurojimas. Jis sustojo karkų dengiamas, o pro žvilgančius lapus išvydo visas tris: išbridę iš upės, jos braukė delnais krūtis, šlaunis. Nuleidęs akis nuo... ką reikės per išpažintį pasakyti, — jis sušuko:

— Benediktas!... Mergos — upėn!
Krykšdamos metėsi vandenin.
— Begėdi, Ignacai.
— Ne begėdis, o... Benediktas. Bene...

Netruko baigti žodžio ir jis išvydo ant kranto buliaus išplėstas šnerves, saulės iškeltus ragus. Jis kaip ugnies griebiamas metėsi upėn, kur jau sutūpę iki pusiaujo, krykštė visos trys. Dabar jie visi: ir trys ir jis vienas sekė bulių. Jis riaumodamas kasė krantą, sau ant kupros mesdamas žemes. Netruko bulius nusileisti krantu ir įbrido upėn. Mergos ir jis — Ignacas, perpūškojo antran krantan. Jos gliaustėsi prie viena kitos, o jį saikė Benediktą. Juodmargis atlėgo maurojimą. Atsigėrė. Iš jo šnervių driekėsi seilių siūlas į upę, o bulius pats rimtai žiūrėjo į juos. Ar jis norėjo bristi, ar tik apgailestavo nepasiekdamas?

Siaubingos akimirkos!... Ir Benediktas vėl suriaumojo...

Kad taip dabar Benediktas? Šiurpas nukrėtė! Kaip bėgtum...

Daktaras skubiai padėjo telefoną. Vienu ypu įbruko rankovėn ilgą ranką, kita pri-laikydamas lietaus skverną surado kišenę raktą...

— Kaip sakiau, gersi tris kartus po septynis lašus... Aš turiu reikalą... turiu pavaiuoti, — ir griektelėjo raktas, jau už durų staptelėjus.

Ir dėlioja žingsnius Ignacas Šemeta vidurinio saulės įkaitintu šaligatviu, rūpesčiai užsiėmęs: dvidešimt trečiam ar dvidešimt devintam pritrūks parako? Dienos giedroj kartais ištėsi iki keturiasdešimt septynių žingsnių. Šitai ir Untulio salūnas. Ir katinas, juodas, kaip bato aulais, guli lange. Reikėtų užteiti. Daktaras nepataria, o ir žingsniai reikia skaičiuoti. Va, jau keturiasdešimt septintas žingsnis, ir jis dar nedūsta. Penkiasdešimt devintam žingsnyje — šaligatvio klevas. Prisiglaudžia prie dulkėto kleva lie-mens. O čia atsiveria Indeikos langas, pasirodo Indeikienė:

— Oras praskydo, Ignacai?
Dulkina skudurą ir pakrato plokščią šluotą.

— Parako stinga, Emilka. Senis dar negrįžo?

— Ilgai negrįž... Užteim. Aštriu peiliu duonos atkiesiu.

— Pyrago neturi?

— Bus geriau nei pyragas.

Ir nuirio lange Cecilija, kartu su plokščia šluota.

Atgriebęs plaučius orą, Ignacas dėlioja kojas ir vis galvoja: "Tau, Ignacai, vieversio reikia. Ką norėjo pasakyti daktaras Bacevičia? Gal kokios patyčios? Ir už tai doleris su puse. Sukeptum!"

Sekmadienį Edingtonė Teisybės mylėto-

jų piknikas. Bus Deksnys, tas ką parduoda "Galingą mostį" nuo visokių ligų, bus tėvas ir sūnus — pavarde užmiršo — jie abu užvožia motiną tokiame lyg grabe ir perpjauna motiną ilgų pjūklų pusiau. Traukinėlis raitosi pagal kiekvieną upelio vingį. Kaip taria Napalys Pagada, neatspėsi, kas pirmiau atsirado: traukinys ar upelis? Traukinys pūki, dažnai sustoja, ir Ignacui rodo, jog ir mašinai trūksta parako — oro. Net tokia netikėta atklydo mintis: gal sunku traukinėliui vežti jo žmoną Levokadiją. Kiek paritus, tiek pastačius.

Ana, ir Pagados. Monika su dideliu maišu. Napalys su tokiu mėlynu kupariuku. Bus kuo piknikauti. Idegęs saule Napalys, o kaktų vis žymu anglies juodos kruopos, sprogdinimų atminimas.

— Tai tu, Ignacai, dar ne su vieversiu?
— Nugri matai, kad su boba.

— Tai seniai matyta Levokadija!

Ir visu glėbiu vos apglėbia Levokadiją. Trumpom tvirtom rankutėm Levokadija apglėbia Moniką.

Vyrai metasi savon kalbon, taip seniai nesimatę.

— Daktaras Bacevičia man anuomet kaip kirvį įkiro: "Tau, Napaly, reikia vieversio". Gerai tai gerai, vieversio tai vieversio, bet ką reiškia, daktare? O vėlgį, savo kalbant, tų vieversių Dievas pagailėjo žaliai paviršiui, juodiems žemės viduriams. Daktaras Bacevičia vėl nukirto: "Kalba ne sriuba, nereikia visą bliūdą išsamstyti, tai štai ką aš tau, Napaly, pasakysiu, o pasakysiu, jogei tu palik anglis, o eik šventos žemelės arti, kaip tavo tėvai, seneliai, o jeigu nepaliksi kasyklų, tai tu greit skaitysi žingsnius, orą kaip pėstuko pėsdamas. Tai štai ką aš tau pasakysiu..."

— Taigi jis ir man kiša vieversį! — ir džiugus ir nustebęs — suradęs vieversių raktą, pertraukė Pagadą Šemeta Ignacas.

— Jei tau taipos buvo pasakytą, tai aš tau pasakysiu, kaip ant delno išdėsiu, jogei ir tu turi išeiti pas vieversius, pagal nuskaymą daktaro Bacevičios, nes be vieversio...

— Kur tu čia tuos vieversius iškapstei! — įsikūša kalbon Pagadienė Monika.

Ir toliau, kalbai kalbą atvedant, visi susirio: ką daryti? Klausyti ar neklausyti daktaro Bacevičios?

Šemetienė Levokadija, gal džiugi, kad Ignacas išeis pas vieversius, gėrė alų iš didelių stiklų ir dažnai alus tekėjo ir į gylų griovį tarp jos krūtinės aukštumų, saulės įdegtų, ir tai Napalys Pagadai priminė molį, ir jis vėl metėsi kalbėti:

— Žemė prie molio... grabui užkloti tiek nereikia, nesgi pirkau du šimtus keturias dešimtis akerių, taigi, žemė prie molio, auga viskas, vadinasi, bankui sumokėjau keturis tūkstančius be šešių šimtu dorelių, vadinasi, tai dabar moku kas mėnesį po aštuoniolika dorelių, tai, va, jeigu pusiau padalysi... tai kiek bus?... bus dešimt dorelių. Kokius tris keturis mėnesius palausim su boba...

— Aš tau kad duosiu bobą! — pertraukia vyrą Pagadienė.

Žmonos grumojimas nesustabdo Napalio. Nesustabdo ir Ignaco bandymas:

— Kad to parako ne kažin kas...

— Atskirsim lygiai pusę žemės, tai abiems užteks. Troba — septyni rūmai, tai negi stoniją įtaisysi, su boba mums gana trijų, o patys, va tu, Levokadija ir Ignacas, įsitupinsit keturiuose.

— Tai kad to parako nebeužtenka, ta... Napalys Pagada dūdena kaip kurčias:

(Nukelta 4 pusl.)

Kur gelsvos kalvos dunkso

(Atkelta iš 3 psl.)

Westville ar kai kuriose Pennsylvanijos parapijose.

Kadangi klebono nėra, sustoję saulės ir žalmos nušviestame buv. lietuvių rajone įklimbam i Lietuvių enciklopediją ir kun. J. Žilias knyga "Lietuviai Amerikoje", įsiekdami žinių apie šios parapijos praeitį. Abu veikalai štai ką sako: Spring Valley lietuvių pastangomis parapija buvo suorganizuota 1895 m., o 1897 m. pasistatyta medinė bažnyčia. 1908 m. gaisras ją apnaikino, bet bažnyčia vėl buvo atstatyta. 1909 m. tornado nustumė bažnyčią nuo pamatų ir jai grėsė pavojus būti uždarytai. Ją vėl sutvarkė parapijiečiai savo darbu. Nuo parapijos įkūrimo iki mūsų dienų ją visą laiką administravo ir tebeadministruoja lietuvių klebonai. Bažnyčios statymui daugiau pinigų davė Ona Vimbickienė, todėl ji ir parinko bažnyčiai savo patronės vardą. Kad jos sūnus, ilgametis teisėjas W. Wimbiscus tebėra gyvas ir gyvena Spring Valley, mes jau buvome informuoti ir rengėmės jį aplankyti. Beje, 85 m. amžiaus sulaukusį teisėją,ėjusį teisėjo pareigas nuo 1933 iki 1974 m., radome gulintį naujutėję Sv. Margaritos ligoninėje. Bandė jį dar vie-

na kitą atsiminimą atskleisti, bet jau buvo gana silpnas. Kai kitą dieną kun. A. Kezys nuėjo į jo palatą, rado jau išvežtą į intensyvios priežiūros skyrių. Taip ir pavėlavom gal tik kelias dienas ar valandas išklausyti ir užrašyti prisiminimus iš gyvo praeities liudininko, iš to žmogaus, kurio motina buvo pagrindinė iki šių dienų išlikusios lietuvių bažnyčios fundatorė, o jis — neeilinis šio krašto pareigūnas.

Vėliau kai kitas žmogus, apie kurį kalbėjome sekančiuosiuose reportažuose, mums aprodė įvairių tautybių bažnyčias, esančias Valley Spring miestelyje, sustojęs prie lenkų katalikų dabartinės bažnyčios, priminė šį, atrodo, niekur neužrašytą faktą: praėjusio šimtmečio pabaigoje lietuviai anglikasai meldėsi vietos lenkų katalikų bažnyčioje, bet kai lenkai ėmė drausti jiems giedoti lietuviškas giesmes, įpykę lietuviai lenkų bažnyčią sudegino ir patys ėmėsi iniciatyvos įsteigti savąją parapiją, per 81 metus dar vis tebeadministruojamą lietuvių klebonu. Atrodytu, kad mūsų pirmieji imigrantai — anglikasai nebuvo tokie kantrūs, kaip K. Almeno taip įdomiai aprašyti Seitos ligoninėje. Bandė jį dar vie-

Spring Valley, Illinojuje, lietuvių bažnyčia ir parapijos pastatai šiomis dienomis, kur tebegirdimas ir lietuviškas žodis. Šio šimtmečio pradžioje bažnyčia buvo gaisro apnaikinta ir vėliau tornado nuplūsta.

Teisėjas Wimbiscus ligoninė lovoje. Jo motina buvo lietuvių bažnyčios pagrindinė fundatorė Spring Valley, Illinojuje. Visos nuotraukos Algimanto Kezio, S.J.

Kultūrinė kronika

Jau planuojamas Lituanistikos instituto VII-tasis suvažiavimas

Lituanistikos Instituto pirminkas dr. J. Gimbutas praneša, kad VII-sis LI suvažiavimas vyks New Yorke — Brooklyne, Kultūros židinio rūmuose 1979 metų gegužės m. 26 - 28 dienomis. Suvažiavimo tautos komiteta sudaro New Yorko Lietuvių Bendruomenės veikėjai ir Lituanistikos instituto nariai, gyveną New Yorke. Komiteto pirmininkas yra Aleksandras Vakselis, nariai: Paulius Jurkus, Aloyzas Balys, Vincas Padvarietis, Kazimieras Bačasauskas; LI atstovai: dr. Viktoras Gidžiūnas, OFM, dr. Vladas Jaskevičius SJ, dr. Vladas Krivickas ir prof. Algirdas Landsbergis.

Šis komitetas rūpinasi visais suvažiavimo reikalais ir programa, išskyrus mokslinių paskaitų prelegentais. Juos kviečia LI prezidentas. Pagrindinis suvažiavimo dėsensy skiriamas Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai. Sekmadienį, gegužės 27 d., bus specialioji programa — akademija, kuri rengiama kartu su Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba. Suvažiavimo metu numatytas literatūros vakaras ir specialioji paroda.

Henriko Nagio poezijos knyga

Ryškūs žeminių kartos poetas jau atidavė spaudai naują savo eilėraščių rinkinį, pavadintą vardu "Prisijaukinti sakala". Knyga leidžia Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas Chicagoje. Henriko Nagio poezija, kurioje romantiškojo polėkio posmai, visada keldavo su savimi ir žmogiškos buities šandieninį rūpestį, yra jau giliai įsirežusi mūsų lyrikos raidoje ir skaitytojų širdyse. Nauja knyga bus vėl neeilinis įvykis išsivijus literatūriniam gyvenime.

Kazimiero Barėno novelių rinkinys

Anglijoje gyvenančio rašytojo Kazimiero Barėno naują novelių rinkinį "Kilogramas cukraus" šiemet leidžia Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas. Ankstesnės K. Barėno knygos susilaukė skaitytojų ir premijų komisijų didelio dėmesio. Išleista yra šie K. Barėno novelių rinkiniai: "Karališka diena", "Atsitiktiniai susitikimai", "Dvidešimt viena Veronika" (Lietuvių rašytojų draugijos premija). Romanas "Tūboto gaidžio metai" buvo apdovanotas Vinco Krėvės vardo premija.

Naujas Jurgio Jankaus romanas

"Ateities" leidykla dar šiemet išleis Jurgio Jankaus romaną "Anapus rytojaus". Daugiau kaip trijų šimtų rankraštinių puslapių romanas šiuo metu jau yra rinkamas "Draugo" spaustuveje, Chicagoje. Romano turinys čionykštiniis ir šiandieniniis, psichologiniai giluminio pobūdžio ir virpančios įtampos. Jurgis Jankus yra mūsų vienas iš tu rašytojų, kurių upe plaukiantis pasakojimas ir intrigos meistriškas panaudojimas skaitytoją prie knygos rište pririša. Viso to yra kupini ir naujojo romano puslapiai.

Kultūrinė programa lietuvių pranciškonų vasarvietėje

Pranciškonų vasarvietės Kennebunkporte, Maine, sezonas, prasidėjęs liepos 4, baigėsi rugsėjo

4. Ilgiau ar trumpiau čia atostogavo apie 1000 lietuvių. Jiems iš anksto buvo paruošta kultūrinė programa: 5 dailės parodos, 8 koncertai ir 4 literatūros vakarai. Vasarotojai turėjo progos gėrėtis dailininku V. Vizgirdos, K. Zoromskio, V. Krištolaitytės, N. Palubinskienės ir V. Igno tapybos bei grafikos darbais. Jų buvo galima išgyti papigintomis kainomis. Koncertų programos atliko: Brocktono liet. parapijos choras, vadovaujamas J. Gaidelio; vaikų choras iš Washingtono (National Children's Choir); Barkelee konservatorijos (Bostone) kamerinis kvintetas, vadovaujamas Jeronimo Kačinskio; vasarvietės svečių choras, suorganizuotas Iz. Vasyliūno; Vytenis Vasyliūnas — vargonais, Izidorius Vasyliūnas — smuiku ir solistai — Gina Capkauskienė, Violeta Bakčūnienė, Vaclovas Verikaitis. Solistams akompanavo Saulius Cibas. Du literatūrinis reitalius su skirtingomis programomis atliko Henrikas Kačinskas, interpretuodamas lietuvių rašytojų kūrinius. Kitų dviejų literatūros vakarų programą atliko paskiri rašytojai — Jurgis Jankus, Nelė Mazalaitė, Pranas Naujokaitis, Leonardas Andriekus, Paulius Jurkus, Algirdas Landsbergis, Aleksandras Radzius. Vasarvietės kultūrinę programą dar praturtino ateitininkų sendraugių ir Šaulių stovyklos gausiomis paskaitomis, simpoziumais, pamaldomis. Be to, liepos mėnesį vasarvietės didžiojoje salėje savaitę du kartus vyko vaikinimai anglų kalba, sukurtoji Liberty Stage kompanijos šios apylinkės kurortų vasarotojams.

Prasidėjo Chicago's Lyric operos sezonas

Vakar iškilmingu spektakliu pradėtas šių metų Chicago's Lyric operos sezonas. Pradėtas Puccinio "Aukšinių Vakarų mergaitė" (The Girl of the Golden West). Tai bene vienintelė opera, kurios sužetetas panašus į kau-

bojiško filmo: operos scenoje regima Kalifornija aukso karštligės meta apie 19 amž. vidurį. Kitos šio sezono operos: Richardo Strauso "Salomé", vėl Puccinio "Madame Butterfly", Massenet "Werther" (pagal Goethės jaunystės metų romaną "Jaunojo Verterio kančios"), Mascagni'o "Cavalleria Rusticana" ir Leoncavallo "Pajacai" (abi operos vienu vakaru), Donizetti "Don Pasquale" ir pasaulinė premjera Pendereckio "Paradise Lost". Sezonas didžiausias įvykis yra, be abejo, šių laikų garsiausio lenkų kompozitoriaus, jau išgijusio plačiausią pasaulinį garą, Krzysztofo Pendereckio "Prarastasis Rojus" pagal to paties vardo anglų literatūros klasiko J. Miltono (1608 — 1674) epinę poemą. Biblinė tema operoje bus įvilkiama į modernios muzikos ir modernaus scenos apipavidalinimo rūbą. Lyric opera veiklą kompozitoriui buvo užsakiusi parašyti jau prieš keletą metų. Jos premjera buvo planuota 1976 metais, tuo akcentuojant Amerikos nepriklausomybės 200 metų kūrybinį jubiliejų. Tačiau kompozitorius sutartu laiku operos neparąšė, vėlavo, ir premjera bus tik šiemet. Taigi nebūkime per daug priekaištingi ir saviesiems kompozitoriams, kai jie, gaudami tik trupinių trupinius, lyginant su Pendereckiu, vienu ar kitu atveju, paskendę kasdieniniuos duonos rūpesčius, nebespėja pramatuoti laiku.

Pendereckio "Prarastasis Rojus", po premjerinių spektaklių Chicagoje, Lyric operos bus dar nuvežtas į Milano La Scala. Ten spektaklis bus ateinančių metų sausio 23 d. Visas šis "Prarastasis Rojus" užmojis dar labiau pakels Chicago Lyric operos pasaulinį prestižą. Kaip ir visais praėjusiais metais, taip ir šiame sezono pagrindinėms operų rolėms yra angažuoti pasaulinio garso tarptautiniai solistai. Čikagiečiai lietuviai Lyric operos spektaklius taipgi palyginti gana gausiai lanko.

Dalios Ancevičienės paroda Čiurlionio galerijoje

Bendrinėse mūsų ir amerikiečių dailininkų parodose ne kartą dalyvavusios Dalios Verbickaitės — Ancevičienės individuali tapybos ir grafikos darbų paroda M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, atidaroma rugsėjo 29 d. (penktadienį) 7 val. 30 min. vak. Parodoje bus išstatyta 50 paveikslų. D. Ancevičienė daile yra studijavusi Illinojaus universitete. Parodą rengia filisteriai skautai akademikai.

Nauji leidiniai

● MANYLAND PRESENTS THEIR BEST. Edited by Stepas Zobarskas. Published by Manyland Books, Inc. 84 — 39 90th Street, Woodhaven, N. Y. 11421. Library or Congress Catalog Card No.: 77 — 90588; ISBN 0 — 87141 — 057 — 5. Leidinys 142 psl., kaina — 9.95 dol.

Per leidėjo rankas pereina daug rankraščių, kurie knygos pavidulu skaitytojo nepasiekia, nebūna leidyklos dėl vieno ar kito priežasties išleisti. Bet tarp jų būna ir labai vertingų poezijos pluoštų ar puikių beletristikos gabalų. Ne visa būna lygiai vertinga ir leidyklos išleistose knygose. Šioje, galima sakyti, antologijoje yra skaitytojų pateikiama, ką anais abiem atvejais leidykla turėjo geriausio.

Tarp knygų reprezentuojamų 13 autorių 6 yra lietuviai: Leonardas Andriekus, Jurgis Gliuda, Vincas Mykolaitis — Putinas, R. Spalis, Jonas Zdanys ir Stepas Zobarskas. Beje, knygos užsklandai dar pridėdamos dailininkas Vladas Žilius su dviem puslapių grafika, autorine nuotrauka ir trumpu supažindinimo tekstu. Trijų mūsų poetų (Andriekaus, Putino, Zdanio) pateikiama po pluoštą eilėraščių, o prozaikų (Spalio, Gliudos ir Zobarsko) po prozos gabalą.

● ŠALTINIS, 1978 m., Nr. 3. Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Leidžia Marijonai ir Sv. Kazimiero sąjunga Anglijoje. Redaguoja kun. S. Matulis, MIC. Administruoja J. Dubickas. Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England. Metinė žurnalo prenumerata — 4 dol. (2 sv.).

Politiniais klausimais, lietuviškas šio šimtmečio lietuviškąją praeitį ir dabartį, rašo Kazys Skirpa. Stabtelėjama prie pogrindžio Lietuvos spaudos: LKB Kronikos ir Aušros. Spausdinamas ilgesnis Česlovo Valdemaro Obcarko eilėraštis "Sugrįžta žmogus į Vilnių". Toliau žurnalo puslapių skiriamas arch. Jurgio Matulajūčio beatifikacijos bylai, Lietuvių katalikų bendrijos dienai, Ričardo Dauroro ir Vidos Gasperienės koncertui Nottinghamame ir Anglijos bei lietuvių veiklos kronikai. Žurnalas iliustruotas nuotraukomis.

● EGLUTE, 1978 m. rugsėjo mėn. Lietuvių laikraštėlis išsivijioje. Leidžia ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos sėrys. Vyr. redaktorė — ses. O. Mikailaitė. Administruoja Dangolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 7 dol. Pasakų, šiaip rašinių, eilė-

raščių, piešinių, galvosūkių, juokų ir darbėlių kupini puslapiai. Jie prirašyti, pripiešti pačių mažųjų skaitytojų ir jau vyresniųjų rašytojų bei dailininkų. "Eglutė" mūsųose yra didelė lituanistinio švietimo talkininkė, ir tėveliai savo mažuosius neturėtų palikti be šio vienišelio jų lietuviško laikraštėlio.

● Marija Aukštaitė, ISEIVĖS KELIU. Apysaka. Viršelį piešė J. A. Navikevičius. Išleido A. F. Navikevičius. 1978 m. Surinko ir apipavidalino "Tėviškės Žiburių" spaustuvė Toronte, Kanadoje. Spausdino Litho-Art Ltd. Leidinys 208 psl., kaina — 5 dol.

Tai per Atlantą plaukiančiam laive vienos moters kitai papasakota savo gyvenimo laimėjimų ir nelaimių sentimentalioji istorija.

Filmų įvairumai

STASE SEMENIENE

"Madame Rosa" yra graudus, daug šilumos skleidžiantis filmas. Jis laikojamas geriausio užsienio filmo titulu Oskaro akademijos premijos skirtyme.

Filmo pradžia užtriguoja ir sugriebia žiūrovo dėmesį. Buvusi gatvės moteris Madame Rosa (Simone Signoret) sudaro sau pragyvenimo šaltinį, globodama ir prižiūradama kitų gatvės moterų vaikus. Tai jau sudaro gerokai bėdų. Viena jų, gal svarbiausia yra ta, kad motinos turi paprotį pamesti jai savo vaikus, niekad nebeįgrįždamos jų atsiminti. Kita bėda, kad ji tiek persiunkusi sentimentalumu, jog pradeda galvoti apie tuos vaikus, lyg jie būtų jos nuosavi. Ypač jai įkrenta į širdį Momo (Sammy Ben Youb), labai protingas ir pernejęs rimtas arabų berniukas, kuris vėliau pasidaro savotišku jos globėju ar užtarėju.

Madame Rosa yra žydė. Ir tas jos charakteris bei žydiškąjį jos kilmę pabrėžiama kas minutę ir kone kas antras sakinyas. O tarp jų eilučių dar atidengiamas, kad ji yra auka II-ojo pasaulinio karo ir išlikusi iš nacių koncentracijos stovyklų. Žiūrovas negali atsispręsti minties, kad ir jos globojama vaiką norėta padaryti arabuku ar vokiečiu, kol pirmasis laimėjo.

Čia gal ir yra filmo silpnoji pusė, kad jis perkrautas gerom intencijom, bet skambančiom pamokslavimu — kokie mes esame visi geručiai, lygūs broliai po skirtingom odom.

Madame Rosa atvaizduota moterimi su aukštinėmis širdimi (kažkodėl tos visos paklydėlės ekrane visados tokios "auksinės"). Arabukas yra taipgi geras, lojlaus, atsidavęs ir gražus keturioliktis berniukas (nors Rosa sako jam, kad jis dar 11 metų — ji jori pasilaukti jį su savim kuo ilgiau).

Filme daug gerų, altruistiškų acenų, artimo meilės ir pagalbos.

Simone Signoret vaidyba išskirtinai gera, ir aktorė tinka savo išvaizda tai rolei.

Tau reikia vieversio

(Atkelta iš 3 psl.)

— Būdavo išvarau vagą, o mulai patys sustoja. Iš pradžių raginau, bet mulas, gyvulus su galva — kasyklose tai sužinota — tai ir leidau sustoti, o jie, pasakysiu, kaip sprindžiu atmirė, sustodavo, kai man parako trūkdamas, tai va, taip pamažu atsirado ir parako, o ir laukuose, būdavo, pakeli akis, dangus tau viršum galvos, debesys tie, ką kasyklos prapuldė, tai vėl tau viršum galvos, tai ir vėl, sakysim, grįžo gyvenimas... teisybė, pakeli akis, dangus kaip ant šaltenio laukų, bet vieversio tai nėra! Nėra tai nėra, tokia, matyt, Dievo valia, tik daktaras Bacevičius, gimęs Girėnuose, visiems liepia eiti pas vieversius.

— Turiu darželį, Monika, katino uodega užklojama, bet jau laukai, tai laukai, pavyksta Levokadijai įsisprauti Napalio kalbon.

— Paskutinis mulas dar yra pas Šapnagį, bobos anas giminė...

— Kad aš tau duosiu per srėbalą, tai tau pasipils vieversiai ir mulai!

— Na, čia dabar, Monika, muštis pradėsi... Rytoj iš pat ryto pasileisim su Ignacu Maganojin; prašo septynių dorelių, bet kaip giminei nusileis, gal už penkis ar keturis... kai pirkau žemę, tada dar buvo mulų pasirinktinai, dabar lektrika išgujo. Paskutinis mulas, mat, Šapnagis pirkto tokią mašiną, traktoriumi vadinamą, tai jis ir smardina laukus, tai kam jam mulas. Važiuosim, ir pėti galim nudėlioti...

— Kad parako maž... Paskutinis mulas buvau, kad su tavim neišėjau iš kasyklų... Tai išgerkim, eisim rytoj... kad jau taip sutarėm... Važiuosim rytoj, Napaly.

— Ne kartą su boba kalbam: kad taip, sakom, šemetos, seni pažįstami. Tai ir išgerkim... gerai kad susigriebėm, mulai visai išnyko. Ir tu man taip, rytoj Maganojin paskutinio...

— Tai jau taip, Napaly, aš pats mulas, taip ilgai...